

Staða smærri gjaldmiðla verri en áður

Annas Sigmundsson
skrifar

„Staða smærri gjaldmiðla hefur undanfarin ár orðið mun verri en áður. Hún er reyndar skárrí nuna þegar fjármagnsflæði er að minnka í heiminum vegna áhættufærni fjárfesta,“ segir Tryggvi Þór Herbertsson, hagfræðingur og forstjóri Aska Capital.

Hann tekur þó fram að smærri gjaldmiðlar séu þó ekki ónot hæfir en þeir séu hins vegar viðkvæmari og hagstjórn með þá sé vandasamari en með þá stærri. „Ríki þurfa að beita fjármála- stefnunni mun meira en áður til þess að styðja betur við peningamálastefnuna og þar með hafa stjórn á gjaldmiðlum,“ segir Tryggvi.

Þegar mikill vaxtamunur myndast á milli landa líkt og gerst hefur hér á landi segir Tryggvi að þá verði mikið innstreymi á fjármunum til þess að peningamálastefnan verði máttlaus. „Fjármagnsflæðið fer þá að stjórna stöðu gjaldmiðilsins,“ segir Tryggvi.

Að sögn Tryggva verða miklar breytingar á gjaldmiðlamálum í heiminum með tilkomu evrunnar árið 2000. „Þetta leiddi til þess að það urðu til tvær stórar heimsmyntir: dollar og evra. Það er alveg ljóst að ölga sem við sjáum á smærri gjaldmiðlum eins og krónunni stafar meðal annars af tilkomu evrunnar,“ segir Tryggvi.

„Það sem við erum að velja með því að vera með krónuna er sveigjanleiki. Ef við tækjum upp fastgengisstefnu eða gengjum í Evrópusambandið þá fórnunum við sveigjanleika en fáum stöðugleika í staðinn. Íslendingar þurfa að spyrja sig hvort þeir vilja sveigjanleika eða stöðugleika,“ segir Tryggvi.

Stöðugleiki í skilningi evrusvæðisins þýðir að sögn Tryggva minni hagvöxt, vinnumarkað sem getur síður tekið við sveiflum í eftirspurn og þar með atvinnuleysi. „Hér á landi höfum við hins vegar viljað auka kaupmátt hratt og mikið. Það getur vel verið að Íslendingar séu komnir á það stig að vilja gefa upp sveigjanleika og kjósa fremur stöðugleika,“ segir hann.

„Ef við lítum til baka til fyrri hluta síðustu aldar þá studdist heimurinn við gullfót,“ segir Tryggvi. Síðan kom Bretton Woods-samkomulagið eftir stríð.

Það byggðist á ákvörðun helstu ríkja Vesturlanda að endurreisa svipað gengisfyrirkomulag og verið hafði fyrir fyrri heimsstyrjöldina. Bandaríkjadollar varð hornsteinn samkomulagsins fyrst og fremst vegna yfirburða Bandaríkjanna á þeim tíma þegar hagkerfi annarra stórra iðnríkja voru í rúst. Þetta samkomulag leið undir lok á áttunda áratugnum síðustu aldar í kjölfar olúfukreppunnar. Segir

Tryggvi að þá hafi Bandaríkjadalurinn ekki getað valdið þessu hlutverki sínu lengur.

Tryggvi nefnir líka að alþjóðavæðing síðustu fimmtán til tuttugu ára hafi leitt til þess að hagkerfi séu að verða stöðugt opnari og fjármagnshreyfingar auðveldari. Bæði af tæknilegum ástæðum og vegna þess að afnám á hindrunum hefur gert það að verkum að peningamálastefna í ríkjum með fljóttandi gjaldmiðla sé orðin mun erfiðari.

Hann segir að spurningin sé hvort evran standist til langframa það álag sem hinn pólitíski raunveruleiki hefur sett á hana. Tryggvi segir ljóst að lönd eins og Frakkland, Benelux-löndin og Þýskaland séu með svipað efnahagskerfi og það henti þeim því vel að vera með sama gjaldmiðilinn.

„En er það svo fyrir lönd sem eru langt á eftir í þróunarferlinu og eiga eftir að vaxa mun

hraðar? Mun evran þola þetta?“ spyr Tryggvi.

Þrátt fyrir að stýrivextir héraðs séu nú 15,5 prósent þá segir Tryggvi það ekkert einstakt í sögunni. „Þegar Paul Walker kom inn í Bandaríska seðlabankann árið 1979 setti hann stýrivexti í um tuttugu prósent,“ segir Tryggvi.

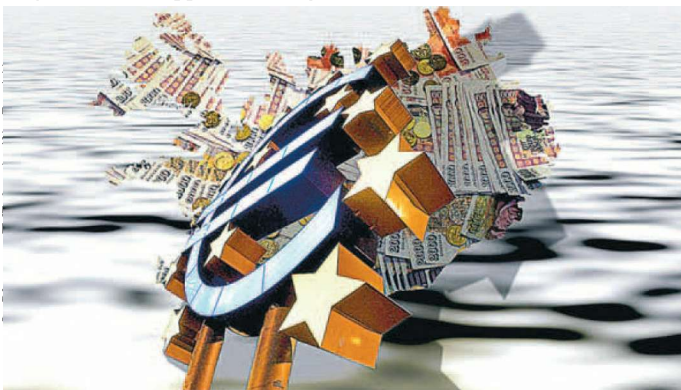
Hann segir að fátt bendi til annars en að lönd eins og Ástralía, Argentína og Hong Kong haldi sínum gjaldmiðlum næstu áratugi. Hið sama gildi um lönd sem eru okkur nær eins og Norvegur og Svíþjóð.

Tryggvi nefnir að það að vera með sjálfstæðan gjaldmiðil sé hluti af peningastjórn. „Það er stór biti fyrir þjóð að gefa upp peningamálastefnu sína einhliða og hafa ekkert um það lengur að segja hvernig henni verður hátt,“ segir Tryggvi. Vísar hann þá í hugmyndina um að Íslendingar tækju upp annan gjaldmiðil héraðs.

„Þar með værum við að segja að við ráðum ekkert við hagstjórnina sjálfir og við ætlum bara að láta einhverja aðra sjá um þetta. Við erum fullvalda sjálfstæð þjóð og eigum alveg að geta ráðið við þetta,“ segir Tryggvi.

Spurður um hvaða afstöðu hagfræðingar í heiminum hafi almennt til sjálfstæðis gjaldmiðla segir Tryggvi að það sé alls ekki svo að þeir aðhyllist flestir þeirri stefnu að allir gangi í myntbandalag.

„Það er mikil gerjun í heiminum núna. Flestar þjóðir eru í vandræðum með peningastefnu sína eins og við sjáum á verðbólmutölum. Vandræðin eru alls ekkert einskorðuð við Ísland. Það sem kann að vera hentugt á einum áratug getur verið orðið úrelt á þeim næsta,“ segir Tryggvi að lokum. ◐

TRYGGVI ÞÓR segir að Íslendingar verði að velja á milli sveigjanleika og stöðugleika. „Það getur vel verið að Íslendingar séu komnir á það stig að vilja gefa upp sveigjanleika og kjósa fremur stöðugleika,“ segir hann.

FRÉTTABLAÐIÐ/GVA

Kostir og gallar við upptöku evru

Umræðan um hvort Íslendingar eigi að taka upp evru hefur sjaldan verið háværari en nú um stundir. *Annas Sigmundsson* leitaði til *Kristínar Pétursdóttur*, forstjóra Auðar Capital, sem fékk að nefna fimm kosti við upptöku evru fyrir Íslendinga. *Stefán Jóhann Stefánsson*, hagfræðingur, stjórnmálafræðingur og varaborgarfulltrúi Samfylkingarinnar, nefndi hins vegar fimm ókosti við upptöku hennar. Þau komu síðan með andsvör við svörum hvors annars.

STEFÁN JÓHANN STEFÁNSSON, HAGFRÆÐINGUR, STJÓRN MÁLAFRÆÐINGUR OG VARABORGARFULLTRÚI SAMFYLKINGARINNAR, NEFNIR FIMM ÓKOSTI FYRIR ÍSLAND VIÐ UPPTÖKU EVRU:

1. Hagsveiflur – Hagsveiflur á Íslandi eru ólíkar hagsveiflum í stærstu ríkjum ESB og koma á öðrum tímum, og mynsvæðið yrði óhagkvæmt. Evran er enn tilraun sem óvíst er hvernig endist.
2. Langtímaatvinnuleysi – Evran hefði í för með sér auknið langtímaatvinnuleysi hér á landi (einnig í fjármálageiranum) og aukna félagslega mismunum vegna samræmdrar evrópskrar ríkisfjármálastefnu og sameiginlegrar peningastefnu.
3. Sveiflukenndari verðbólga – Ólíkt fjármálakerfi hér, og þar af leiðandi mismunandi áhrif stýrivaxtabreytinga, gæti meðal annars haft í för með sér mun meiri og sveiflukenndari verðbólgu hér á landi þegar við verðum háð vaxtaákvörðun seðlabanka Evrópu.

4. Auknar verðhækkanir – Kostnaður og óhagræði er talsvert við breytinguna sjálfa og innleiðingu nýrrar myntar með öllu sem því fylgir fyrir fjármálakerfi og fyrirtæki. Kemur verst niður á minni fyrirtækjum. Reynslan af innleiðingu evru er auknar verðhækkanir.

5. Aukinn lýðræðishali – Seðlabanki Evrópu er fjarlægur, lokaður og gæti í vaxtaákvörðunum sínum ekki að neinu marki tekið mið af því sem væri að gerast hér á landi.

ANDSVÖR KRISTÍNAR:

1. Þetta á einnig við um önnur smærri ríki í ESB og það er líklegt að hagsveiflur smærri ríkja innan ESB muni með tímanum líkjast sveiflum stærri ríkjanna. Sveiflum verður ekki mætt með stýrivaxta ákvörðunum heldur í gegnum ríkisútgjöld og með sveigjanlegum vinnurmarkaði.

2. Íslenskur vinnurmarkaður verður stöðugt alþjóðlegri og við munum sjá vinnuafli færast meira á milli landa. Við erum betur í stakk búin en flest lönd hvað þetta varðar vegna þess hve sveigjanlegur vinnurmarkaðurinn hér er.

3. Sveiflur í íslensku fjármálakerfi eru mun meiri en hjá öðrum þróuðum ríkjum vegna þess hversu lítið hagkerfið og mynsvæðið er.

4. Nú þegar hefur fjöldi íslenskra fyrirtækja í raun skipt um mynt og nota þau evrur sem sína starfrækslumynt og greiða jafnvel laun í erlendri mynt. Það er gríðarlega dýrt fyrir lítið hagkerfi að halda úti eigin mynt og ekki síst fyrir minni fyrirtæki sem eiga erfitt með að verjast miklum sveiflum.

Verðlag í nýjum löndum sem taka upp evru aðlagast verðlagi sem fyrir er innan svæðisins; þannig hefur verðlag hækkað í þeim löndum þar sem það var lægra fyrir myntbreytingu og því má leiða að því líkur að verðlag á Íslandi muni lækka og verða svipað og á Evrusvæðinu.

5. Spyrja má, hvort eitthvað sé til sem hægt sé að kalla „íslenskt atvinnulíf“ á tímum sfaukinnar alþjóðavæðingar. Íslendingar verða stöðugt meira háðir því sem er að gerast á alþjóðamörkuðum. Seðlabanki Evrópu yrði miklu sterkari bakhjarl fyrir íslenska banka og fjármálakerfi og myndi þannig stýrja betur við innviði íslenskt efnahagslífs.

KRISTÍN PÉTURSDÓTTIR, FORSTJÓRI AUÐAR CAPITAL, NEFNIR FIMM KOSTI FYRIR ÍSLAND VIÐ UPPTÖKU EVRU:

1. Stöðugleiki og minni óvissa – Fyrirtæki og heimili munu búa við mun stöðugra efnahagsumhverfi.
2. Viðskiptakostnaður – Mikill viðskiptakostnaður fylgir því að reyna að verjast gengissveiflum.
3. Lægri vextir – Við upptöku evru myndu vextir á fyrirtæki og heimili lækka umtalsvert.
4. „Íslandsálagið“ – Mun minnka ef við erum hluti af efnahagsbandalaginu, hagstæðari lánskjör fyrir íslenska ríkið og fjármálastofnanir, og þar með líka fyrirtæki og heimili.

5. Bakland – Íslenskar fjármálastofnanir munu hafa bakland í Evrópska Seðlabankanum eins og evrópskir samkeppnisaðilar.

ANDSVÖR STEFÁNS:

1. Þetta er tvíbent. Almennt má gera ráð fyrir minni sveiflum í Evrópusambandinu í heild, en eins og komið hefur í ljós hafa sveiflur verið nokkrar í sumum löndum og vegna ólíkra hagkerfa og ósamhverfra hagsveiflna gætu sveiflur orðið engu minni hér en verið hefur. Auk þess eru flestir hagfræðingar á því að talsvert hættu sé á að langtímaatvinnuleysi verði talsvert meira. Í því fælist veruleg óvissa fyrir fjölskyldur í landinu.

2. Rétt að hluta. En við eigum enn í talsverðum viðskiptum í öðrum gjaldmiðlum, s.s. Bandaríkjadal, pundum, jenum og svo framvegis. Þar verður skiptakostnaður áfram. Þá má ekki gleyma því að notkun á Bandaríkjadal hefur verið miklu meiri en viðskipti við Bandaríkin segja til um.

3. Ekki ólíklegt, en ekki má gleyma því að vextir eru ekki eins í öllum evrulöndum þótt stýrivextir séu hinir sömu. Þá má ætla að sparnaðarheigð sé önnur hér á landi (vaxtategni önnur) og því gætu of lágir vextir kynt mikið verðbólguþál.

Svo má ekki gleyma því að vextir eru ekki bara kostnaður heldur einnig tekjur fyrir fjármálafyrirtæki og þá sem spara. Auðvitað þarf þetta allt að vera í hófi til að tryggja hagvöxt og velferð til framtíðar, en sparnaður mætti vera meiri.

4. Lánskjör íslenska ríkisins hafa verið tiltölulega hagstæð og bankarnir náðu bara nokkuð góðum einkunum hjá alþjóðlegum lánshæfismatsfyrirtækjum. Við þurfum náttúrulega að hugsa um að bjarga okkur sjálf en ekki treysta á óvíst skjól annarra, því það yrði líklega lítið hald í því skjóli ef við ræktum ekki af skynsemi okkar eigin garð.

5. Ólíklegt að þetta breytti miklu. Ef gengið er út frá því að seðlabankar séu fyrst og fremst að hugsa um almennan fjármálastöðugleika þegar rekstur banka er annars vegar myndu íslenskar fjármálastofnanir í útrás á erlendum vettvangi nánast engu máli skipta fyrir fjármálastöðugleika í Evrópu. Sennilegast myndi ekkert þýða fyrir þær að biðja um lán til þrautavara vegna þess þáttar. Þær yrðu bara að spjara sig á eigin spýtur hvað það varðar.

KRISTÍN PÉTURSDÓTTIR Forstjóri Auðar Capital
nefndi fimm kosti við upptöku evru. MARKAÐURINN/AUBUNN

STEFÁN JÓHANN STEFÁNSSON Hagfræðingur, stjórnmálafræðingur og varaborgarfulltrúi Samfylkingarinnar, nefndi fimm ókosti við upptöku evru. MARKAÐURINN/ARNÞÓR

